

LUONTAISHOITOALAN VETOOMUS SÄÄTYTALOLLE: VALINNANVAPAUTTA TERVEYDENHOITOON!

Terveydenhuollon ja politiikan eri tahot ovat esittäneet huolenaiheita luontaishoitoalan turvallisuudesta ja harhaanjohtavasta markkinoinnista sekä ehdottaneet rajoituksia luontaishoitajien käytölle. Kattavaa tutkimusnäyttöä haitoista, joiden perusteella luontaishoitajien toimintaa pitäisi rajoittaa Suomessa ei ole, eivätkä ehdotetut rajoitukset toteuttaisi asetettuja tavoitteita. Luontaishoitoalan järjestöt ehdottavat avointa, perusteltua ja riittäviin selvityksiin nojaavaa dialogia kansalaisia parhaiten palvelevan lainsäädännön laatimiseksi sekä lakia koskevien tavoitteiden kirjaamista hallitusohjelmaan tältä arvopohjalta.

Luontaishoitoalan järjestöt jakavat tavoitteet luontaishoitajien turvallisesta käytöstä ja asianmukaisesta tiedottamisesta, joita eri terapia-alojen koulutusohjelmissa jo painotetaan. Alan järjestöt haluavat alansa asiantuntijoina olla mukana rakentamassa alaa säätelevää lainsäädäntöä. Hallitusohjelman valmistelijoita kehoitetaan huomioimaan alan työllistävä vaikutus ja kansanterveyttä edistävä potentiaali. Kansalaisten valinnanvapautta tulee kunnioittaa, eikä ammatinharjoittajien toimintaedellytyksiä tule perusteettomasti kaventaa. Ala työllistää arviolta 6000 – 8000 koulutettua terapeuttia ja muuta ammatinharjoittajaa.

Lainsäädännön valmistelussa tulee huomioida Ruotsin hallituksen tilaama tuore selvitys valinnanvapautta rajoittavan lainsäädännön epäkohdista ja muutostarpeista sekä Maailman terveysjärjestön suositukset luontaishoitoja koskevan tutkimuksen lisäämisestä ja hoitojen hyödyntämisestä ([WHO Traditional Medicine Strategy 2014-2023](#)). Luontaishoitoalasta tulee myös käyttää asianmukaista, puolueetonta terminologiaa halventavien ilmausten asemasta.

Luontaishoitoalaa koskevan lainsäädännön uudistukset Ruotsissa on syytä huomioida myös Suomessa

Ruotsin hallituksen tilaama ja rahoittama 600-sivuinen täydentäviä ja vaihtoehtoisia hoitoja koskevan selvitystyön väliraportti on äskettäin valmistunut ([Komplementär och alternativ medicin och vård – säkerhet, kunskap, dialog](#)). Loppuraportti valmistuu kesäkuun alussa. Luontaishoitoalan järjestöt ehdottavat, että myös Suomessa tehdään riippumaton selvitys, jossa hyödynnetään Ruotsissa tehdyn selvityksen antia. Ja että lainsäädäntöön ryhdytään vasta selvityksen valmistuttua. Ehdotamme myös luontaishoitoalaa tutkivan tutkimuskeskuksen perustamista Suomeen muiden Pohjoismaiden mallin mukaisesti.

Kansalaisten valinnanvapaus on turvattava

Arviot luontaishoitajien käytöstä suomalaisten keskuudessa vaihtelevat 20–35 % välillä (Taloustutkimus 2018 ja European Social Survey 2014). Tutkimuksen mukaan erilaisia ravintolisiä käyttää 62 prosenttia suomalaisista (TNS Kantar 2017). Luontaishoitoalan järjestöt vaativat, että lainsäädännöllä ei ryhdytä rajoittamaan kansalaisten valinnanvapautta. Kansanterveydellisestä näkökulmasta luontaishoitajien tutkimusta tulee lisätä ja hoitojen asema tunnustaa WHO:n tavoitteiden mukaisesti.

Uskomushoito-termi on epäasiallinen ja harhaanjohtava

Uskomushoito-termin virheellisesti väitetään erottavan tieteelliseen näyttöön perustumattomat hoitomuodot näyttöön perustuvista lääketieteellisistä hoitomuodoista. Kuitenkin myös lääketieteen parissa käytetään kokemukseräisiä, näyttöön perustumattomia menetelmiä, ja vastaavasti luontaishoitoihin kuuluvissa suuntauksissa käytetään menetelmiä, joiden tehosta on tieteellistä tutkimusnäyttöä. Näin ollen termivalinta on epäasiallinen, harhaanjohtava ja ideologinen, eikä sille ole tieteellistä perustetta. WHO suosittaa hoitomuotojen tasapuolista tieteellistä arviointia viitekehuksesta riippumatta.

Luontaishoitoalan järjestöt vaativat, että poliitikkojen ja viranomaisten on käytettävä asianmukaista terminologiaa näistä hoidoista ja ammatinharjoittajista: yleisterminä ”luontaishoidot”, ”luontaishoitoala” tai ”täydentävät ja vaihtoehtoiset hoidot”, lyhyemmässä muodossa ”täydentävät hoidot” tai ”CAM-hoidot”. Yksittäisestä hoidosta tulee käyttää sen täsmällistä nimeä ja kyseisen hoidon tekijästä ammattinimikettä.

Terminologian valinnan osalta pyydämme hallitusohjelmaneuvottelijoita huomioimaan myös Suomen Yrittäjien ja työoikeuden professori Seppo Koskisen lausunnot, joiden mukaan uskomushoito-termin käyttäjä voi syyllistyä sopimattomaan menettelyyn elinkeinotoiminnassa ja mahdollisesti kunnianloukkaukseen (ks. liitteet).

Vetoomuksen allekirjoittaneet järjestöt:

Suomen Terveystuotekauppiain Liitto ry

Mika Rönkkö, toiminnanjohtaja, p. 0500 430 818, mika.ronkko@terveystuotekauppa.fi

Keho- ja Tunnevyöhyketerapeutit ry

Minna Hasselman, puheenjohtaja, p. 040-934 0333, tunnevyohyketerapeutit@gmail.com

Shiatsu Finland ry

Johanna Häkkinen, puheenjohtaja, puh. 040 7565 789, info@shiatsufinland.fi

Klassisen Akupunktion Yhdistys ry

Pauliina Reunanen, puheenjohtaja, puh. 040 5349 259, klassinenakupunktioyhdistys@gmail.com

Akupunktioammattilaiset ry

Ilkka Westman, puheenjohtaja, p. 040 761 8290, westman.ilkka@gmail.com

Suomen Refleksologit Ry

Laura Merivirta, puheenjohtaja, p. 050 582 6185, laura.merivirta@netti.fi

Pohjoismainen Homeopaattiyhdistys ry

Marja-Terttu Pakkanen, puheenjohtaja, marjaterttupakkanen@gmail.com

Suomen Fytoterapia ry

Raija-Liisa Äystö, hallituksen puheenjohtaja, p. 040-5762205, lippe.aysto@kultainenkehakukka.fi

Luonnonlääketieteen Keskusliitto ry (LKL)

Merja Riska, puheenjohtaja, p. 040 962 0652, merjariska@hotmail.com

Koulutettujen Luontaishoitajien yhdistys Cam ry

Suomen Ravintoterapeutit ry

Suomen Vyöhyketerapeutit ry

Sami Saviainen, Tiedottaja, p. 040 7683 433, phisami@gmail.com

Kansanlääkintäseura ry

Päiviö Vertanen, puheenjohtaja, p. 0400 589 654, paivio.vertanen@kalevalainen.fi

Terapeuttiset energiaparantajat ry

Hanna Koivulahti, puheenjohtaja, hanna.helena.koivulahti@gmail.com

Rajatiedon yhteistyö ry

Pauli Liikala, puheenjohtaja, p. 050 5549132, pauli.liikala@gmail.com

Suomen Homeopaatit ry

Katja Rikala, puheenjohtaja, p. 050 376 1449, katja.rikala@gmail.com

Suomen Ayurvedayhdistys ry

Heidi Nyström, puheenjohtaja, p. 040 588 7807, heidi.nystrom@ayurveda.fi

Elinkeinoharjoittamisen kunnioittaminen terminologisilla valinnoilla

Täydentävät hoidot

Lääkäriliitto ja ilmeisesti myös Duodecim-seura on ryhtynyt käyttämään termiä ”uskomushoito” kuvaamaan täydentävää hoitoa antavien toimijoiden palveluita. ”Uskomushoito”-termillä ilmeisesti on tarkoitus korostaa, että kyseisten hoitojen vaikuttavuus perustuu hoidettavan uskoon eikä muuhun tehoon.

Näillä hoidoilla on terveyttä edistäviä vaikutuksia, mutta niiden tehoa tai toimivuutta ei ole osoitettu tieteellisin keinoin. Tässä lausumassa em. hoidosta käytetään termiä ”täydentävä hoito”. Näitä hoitoja tarjoavien näemyksen mukaan neutraaleja ilmaisuja olisivat esimerkiksi:

- vaihtoehtohoito
- täydentävä hoito
- CAM-hoito (Complementary and Alternative Medication)

Suomen Yrittäjien näkemys

Vaihtoehtohoito-termi johtaa ajatuksia osin sellaiseen suuntaan, että hoitoa käytettäisiin muun hoidon sijaan. ”Täydentävä hoito” -termi sen sijaan johtaa ajattelemaan, että eri hoitotapoja käytetään samanaikaisesti.

Uskomushoito-termi koetaan täydentävien hoitojen toimijoiden keskuudessa epäasialliseksi ja loukkaavaksi. Se vähättelee asiakkaiden arviointikykyä omaa itseään koskevissa päätöksissä. Lisäksi termin käyttö vaikeuttaa terveystuotteiden kauppaa ja ammatinharjoittamista.

Suomen Yrittäjät kannattaa sitä, että elinkeinoharjoittajia tai niiden tarjoamia palveluita kutsutaan niiden omilla ammattinimillä. Esimerkkeinä voidaan mainita ratsastusterapia, vyöhyketerapia ja homeopatia, taikka ammatinharjoittajista kuppari, jäsenkorjaaja tai aromaterapeutti. Mikäli on tarvetta kollektiivisen termin käyttöön, täydentävä hoito tai CAM-hoito olisi suositeltava termi.

Loukkaavan tai vähättelevän termin käyttäminen vaikuttaa toiminnan harjoittajanliiketoimintaan haitallisesti. Toisen elinkeinoharjoittajan liiketoiminnan haittaaminen tai vaikeuttaminen ei ole hyväksyttävää. Se on moitittavaa ainakin kilpailulaissa sekä markkinointia koskevassa sääntelyssä ja suosituksissa.

Suomen Yrittäjät vaatii kunnioittavaa ja asiallista suhtautumista kaikkeen yrittäjyyteen kaikilta elinkeinonharjoittajalta. Vetoamme yhteiskuntavai-
kuttamista harjoittaviin tahoihin, että edunvalvontaa ja vaikuttamista teh-
täisiin sekä asiallisilla termivalintoja. Oma asia voi ajaa ilman että aiheut-
taa haittaa toisille.

Täydentävien hoitojen ja lääkäreiden välillä käytävään diskurssiin halu-
amme tuoda avoimuuden tärkeyden hoitavan lääkärin ja muun terapeutin
sekä potilaan välillä – erityisesti sairauksia hoidettaessa. Tavoitteena pitää
olla lisätä vuoropuhelua ja yhteistyötä, ei asettaa kieltoja tai aiheuttaa hait-
taa. Kun täydentävien hoitojen yleinen tuntemus lisääntyy, niin samalla li-
sääntyy luottamus lääkärin ja potilaan välillä. samalla helpottuisi myös vuo-
ropuhelu täydentävien hoitojen edustajien kanssa. Silloin myös mahdolli-
sista ongelmista voidaan keskustella rakentavasti, ja etsiä yhdessä ratkai-
suja.

Suomen Yrittäjät

Satu Grekin

kilpailuasioiden päällikkö

Lausunto

Seppo Koskinen

Työoikeuden professori

Minulta on pyydetty asiantuntijalausuntoa liittyen siihen, miten on säädelty ammatin- tai elinkeinonharjoittajan turva toisten elinkeinonharjoittajien sopimatonta menettelyä vastaan. Tilanteessa on kyse ns. uskomushoito -ilmaisun käyttämisestä.

Esitän lyhyenä lausuntona kunnioittaen seuraavan:

1. Sopimatonta menettelyä elinkeinotoiminnassa säädellään sekä elinkeinonharjoittajien välisenä kysymyksenä että elinkeinonharjoittamista yleisesti suojaavilla, esimerkiksi rikoslain kunnianloukkausta koskevilla säännöksillä. Myös yhdenvertaisuuslain häirintää koskeva säännös liittyy sopimattomaan menettelyyn elinkeinotoiminnassa.

Sopimatonta menettelyä elinkeinotoiminnassa eli elinkeinonharjoittajien välillä säädellään asiaa koskevassa laissa (Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa 22.12.1978/1061).

Lain sanamuodossa ei määritellä sitä, mitä elinkeinotoiminnalla tarkoitetaan. Lain piiriin kuuluu elinkeinonharjoittajien (kuten elinkeinotoimintaa harjoittavan lääkärin ja vaihtoehtoista hoitoa antavan elinkeinonharjoittajan välinen suhde) lisäksi myös elinkeinonharjoittajien etujärjestön toimesta tapahtuva oman elinkeinonsa puolustaminen (esimerkiksi Lääkäriliiton toiminta).

Kyseinen etujärjestö toiminnallaan turvaa myös omaa asemaansa eli mahdollisuuttaan toimia esimerkiksi työnantajana. Esimerkiksi yrittäjäjärjestöillä ja ammatillisilla edunvalvontajärjestöillä on siis oma elinkeinotoimintansa, jota he voivat yrittää turvata suhteessa kilpaileviin elinkeinonharjoittajiin.

2. Sopimattoman menettelyn kieltö elinkeinotoiminnassa sisältää seuraavat yleisluontoiset kiellot (1-2 §:t):

Elinkeinotoiminnassa ei saa käyttää hyvän liiketavan vastaista tai muutoin toisen elinkeinonharjoittajan kannalta sopimatonta menettelyä (1.1 §).

Elinkeinotoiminnassa ei saa käyttää myöskään totuudenvastaista tai harhaanjohtavaa ilmaisua, joka koskee omaa tai toisen elinkeinotoimintaa ja on omiaan vaikuttamaan hyödykkeen kysyntään tai tarjontaan taikka vahingoittamaan toisen elinkeinotoimintaa (2.1 §).

Elinkeinotoiminnassa ei saa käyttää asiaan kuulumattomia seikkoja sisältävää eikä esitystavaltaan tai muodoltaan sopimatonta ilmaisua, joka on omiaan vahingoittamaan toisen elinkeinotoimintaa (2.2 §).

Elinkeinonharjoittamisen suoja on sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaan yksittäisen elinkeinonharjoittajan suoja. Siksi kiellettyä menettelyä arvioidaan aina jossakin konkreettisessa yksittäistapauksessa. Esimerkiksi uskomushoito –ilmaisu voi lain piiriin kuuluvassa yksittäistapauksessa kiistatta olla totuudenvastainen tai harhaanjohtava ilmaisu, joka toisen elinkeinotoimintaa koskevana on omiaan vaikuttamaan tämän tuotteiden kysyntään tai tarjontaan ja siten vahingoittamaan toisen elinkeinotoimintaa. Ilmaisu voi lain tarkoittamassa yksittäistapauksellisessa arvioinnissa olla myös yksittäistapauksellisesti esitystavaltaan ja muodoltaan sopimaton.

Lain nojalla on huomattava, että sen piiriin kuuluvan menettelyn sopimattomuutta lain 1.1 §:n nojalla arvioidaan sen kohteen kannalta. Lisäksi tällaisen kielletyn menettelyn vaikutuksissa ei tarvitse esittää konkreettista luotettavaa näyttöä vaan näytöksi riittää, että kielletty menettely on omiaan aiheuttamaan laissa mainittuja toisen elinkeinonharjoittajan kannalta kielteisiä vaikutuksia.

3. Sopimattoman menettelyn kieltö elinkeinotoiminnassa koskee myös ns. vertailevaa mainontaa (2 a §).

Markkinointi tai muu oman toiminnan vastaava esittely, josta voidaan suoraan tai epäsuorasti tunnistaa kilpailija tai kilpailijan markkinoima hyödyke (vertaileva markkinointi), on vertailun osalta sallittu, jos:

- 1) se ei ole totuudenvastaista tai harhaanjohtavaa;
- 2) se koskee hyödykkeitä, joita käytetään samaan tarkoitukseen tai samoihin tarpeisiin;
- 3) siinä verrataan puolueettomasti hyödykkeiden yhtä tai useampaa olennaista, merkityksellistä, toteen näytettävissä olevaa ja edustavaa ominaisuutta tai hyödykkeiden hintoja;
- 4) se ei aiheuta sekaannuksen vaaraa mainostajan ja kilpailijan tai heidän tavaramerkkiensä, toiminimiensä tai muiden erottavien tunnustensa taikka hyödykkeittensä kesken;
- 5) siinä ei väheksytä eikä halvenneta kilpailijan tavaramerkkiä, toiminimeä tai muuta erottavaa tunnusta taikka hyödykettä, toimintaa tai oloja;
- 6) siinä ei käytetä sopimattomasti hyväksi kilpailijan tavaramerkin, toiminimen tai muun erottavan tunnuksen mainetta taikka kilpailijan markkinoiman hyödykkeen alkuperänimitystä;
- 7) siinä ei esitetä hyödykettä sellaisen hyödykkeen jäljitelmänä tai toisintona, jolla on suojattu tavaramerkki.

Omaa toimintaa voidaan siis kielletyllä tavalla esitellä suhteessa kilpailijan toimintaan. Jos siis esimerkiksi elinkeinotoimintaa harjoittava lääkäri tai tämän edunvalvoja elinkeinotoiminnassa esittelee omaa toimintaansa suhteessa uskomushoidoksi esittelemäänsä vaihtoehtoon, kyseistä toimintaa voidaan arvioida vertailevalle markkinoinnille asetettujen vaatimusten perusteella.

4. Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 6 §:n mukaan elinkeinonharjoittajaa voidaan kieltää jatkamasta tai uudistamasta 1–2 §:n vastaista menettelyä. Kieltoa on tehostettava uhkasakolla, jollei se erityisestä syystä ole tarpeetonta. Kielto voidaan, jos siihen on erityistä syytä, kohdistaa myös elinkeinonharjoittajan palveluksessa olevaan henkilöön tai muuhun, joka toimii hänen lukuunsa. Lain 7 a §:n mukaan tämän lain vastaisella menettelyllä aiheutetun vahingon korvaamisesta säädetään vahingonkorvauslaissa.

Määrätessään 6 §:ssä tarkoitetun kiellon tuomioistuin voi velvoittaa elinkeinonharjoittajan määräajassa ryhtymään sopivaan oikaisutoimeen, jos sitä teosta aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi on pidettävä tarpeellisena. Määräystä voidaan tehostaa uhkasakolla. Tuomioistuin voi hakijan vaatimuksesta määrätä, että päätös 6 §:ssä tarkoitettua kieltoa koskevassa asiassa on vastaajan kustannuksella julkaistava yhdessä tai useammassa sanoma- tai aikakauslehdessä. Tuomioistuin voi tämän lain vastaista menettelyä koskevassa riita-asiassa kantajan vaatimuksesta määrätä, että vastaajan on korvattava kustannukset, jotka kantajalle aiheutuvat siitä, että hän soveltuvin toimin julkistaa tietoja lainvoimaisesta tuomiosta, jossa vastaajan on todettu menetelleen tämän lain vastaisesti.

Lain 9 §:n mukaan joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoo 2 §:n säännöksiä, on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, kilpailumenettelyrikkomuksesta sakkoon. Joka menettelemällä tahallaan 2 §:n 1 momentin vastaisesti, tuomitaan kilpailumenettelyrikkoksesta (RL 30:2) rikoslain mukaan. Joka menettelemällä tahallaan 2 §:n 1 momentin vastaisesti tekee rikoslain 30 luvun 2 §:ssä tarkoitetun rikoksen, tuomitaan kilpailumenettelyrikkoksesta rikoslain mukaan.

Syyte 9 §:ssä tarkoitetusta rikoksesta ja rikkomuksesta käsitellään käräjäoikeudessa. Syyttäjä ei saa nostaa syytettä tässä laissa tarkoitetusta rikkomuksesta, ellei asianomistaja ole ilmoittanut rikkomusta syytteeseen pantavaksi. Syyteasian yhteydessä voidaan käsitellä syytteessä tarkoitetusta rikoksesta johtuva vahingonkorvausvaatimus sen estämättä. Asiaa käsittelevän tuomioistuimen on 2 §:n mukaisia asioita käsitellessään varattava kuluttaja-asiamiehelle tilaisuus tulla kuulluksi.

Käsitellessään edellä tarkoitettua asiaa käräjäoikeudella voi olla apunaan asiantuntijoina enintään kaksi asiantuntijajäsentä. Asiantuntijan on annettava kirjallinen lausunto käräjäoikeuden hänelle tekemistä kysymyksistä. Asiantuntijalla on oikeus tehdä kysymyksiä asianosaisille ja todistajille. Ennen asian ratkaisemista käräjäoikeuden on varattava asianosaisille tilaisuus lausua asiantuntijan lausunnosta.

3.9.2018

Seppo Koskinen